

Nrc. 28.

A' FELS. CSÁSZÁR, ÉS AP. KIRALY
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Indúlt Bétsből Kedden Oktober 6-ik napján 1812-dik
esztendőben.

B é t s.

Császár és Császárné ő Felségek a' múlt szom-
baton (Okt. 3-dikán) elútaztak *Schloszhofba* né-
hány napokra.

Az Austriai Cs. K. segítő armáda' vezérét
H. Schwartzenberg Lovasság' Generálissát, Csász.
Kir. Feldmarschallá nevezni méltóztatott ő Fel-
sége.

Hertzeg Auersperg Károly Cs. K. valóságos
Camerarius Úrnak 's az Arany-Gyapjas Rend'
Vitézének, a' maga régibb hasznos szolgálataira
's mindenkor megbizonyított hűségére való tekin-
tetből, az ő ennekelőtte vólt Felmarschal-Lieu-
tenánti characterét, és az ő 1790-ben nyert Mária
Therésia katonai Rendjének czímerét, vissza ad-
ni méltóztatott ő Cs. K. Felsége.

E e

Egy nemes indulatú, valóságos magyar szívű Debretzeni születésű, de itt Bétsben letelepedett és tulajdon iparkodása általa' kereskedésben bámulásig boldogult kedves Hazánkfia, Cs. Kir.priv. nagy kereskedő *Nagy József* Úr az itt lakó vagy tsak múlató Magyaroknak valóságos szerető barátjok, és ha környülállásaik kívánták felsegélőjök, szív vízkórságban, munkás életének 48-dik esztendejében, e' folyó October 3-dik napján éjfélt után harmadfél órakor, valamint kedves élete párjának és itt lakó attyafiainak, úgy minden ötet esmérő, betsüllő, és szerető barátinak szomorúságokra meghalálozott.

A' következett napon, úgymint a' közelebb múlt vasárnap esteli 5 órakor, az úgy nevezett *Landstrasze* külső városnak magyar úttzájában, 302 dik szám alatt lévő tulajdon házának udvarára vitetvén ki leiketlen teste, a' Bétsi Reform-Ekklésia'nak második Predikátora *T. T. Cleimann* Úr olly szép, olly gyökeres és olly szívre ható halotti orátziót mondott felette, melly minden ott nagy számmal jelen vólt halgatóknak szemekből könnyeket fatsart - ki. Az oratzionak végződése után a' halottas kotsira tétetett hólt testét kedves attyafiai és baráti 20 vagy 25 kotsin a' Lazdstraszi harangoknak szomorú zúgások alatt a' temető helyre is kikísérték.

Spanyol Ország.

A' Párisi Monitőr a' következő tikkelyeket adta - ki a' Spanyol Országi újabb környülállásokról a' Londoni újságlevelekből: —

A' *Kurirnak* September 14 dikén költ darabjából: — „Egy írás, a' melly Aug. 31-dikén *Santanderből*(az északi Spanyol partról) indúlt, jelenti

hogy a' Frantziák 8000 emberekkel *Bilbaót* ismét megtámadták és elfoglalták. *Santonnában* 3000 emberekből álló őrizet van. E' tájon 10 ezer Spanyol insurgensek találtak, de nem egy helyen, hanem a' hegyeken elszéledve. Mihelyest össze gyülekeznek, azonnal meg fog támadtatni az ellenség. — „Az azeránt való vélekedések, hogy az *Alicantéhez* kiszállott expedíció hova fog fordúlni, különböznek egymástól; némelyek azt erősítik, hogy Valencia felé fog előnyomúlni a' tenger partján; mások úgy ítélnék, hogy bé fog nyomúlni az ország' belsőbb részire, hogy (a' mire Lord *Wellington* is czélozni látszik) a' Marschal *Soult* és *Suchet* armádájoknak egymással való össze tsatolódásokat megakadályoztathassa.“

A' *Timesnek* Sept. 14 dikén kijött daradjából: — „Mi még most sem tudjuk, hogy mi legyen a' Lord *Vellington*' plánuma. Azt sem tudjuk, hogy ő Augustus 25-dikén hol vólt, minekutánna *Toledóba* bément. Megeshetik, hogy a' *Guadalquivir* vize felé közelített, és hogy *Cordovába* is bészállott, tudniillik abban az esetben, ha útját arra felé vette. Nékünk nagy okaink vannak arra, hogy azt higyjük, hogy *Soult* eleibe fog menni *Vellingtonnak*, 's véle meg fog ütközni. Lord *Vellington* ezen esetben valamint *Soultól* úgy *Suchettól* is fenyegettetni fogna, és az úgy nevezett Portugalliai Frantzia armádának az ő háta megett tétetődhető új mozdulásaitól is félhetne.“

A' *Sun*' September' 14-dikén költ darabjából: — „Mi ma reggel újság leveleket vettünk *Lisbonából*, a' mellyek Augustus' 30-dikán indultak. Marschal *Soult* egész erejét össze gyűjtötte, és

útját *Cordova* felé vette. *Anglus* Generális *Hill* Augustus' 24-dikén még *Zafrában* volt (nem messze a' *Cordovai* határtól). A' serege készen volt, hogy abban a' szempillantatban útnak induljon, mihelyest értesire esik, hogy Marschal *Soult* *Sevillából* útnak indult. —

Marschal *Soult* ilyen Proklamatiót botsátott Aug. 15-dikén a' maga seregeihez: —,

„Katonák! mi ma a' Császárnak és Királynak a' mi Fejedelmünknek születése napját innepeljük. Ez a' nap kedves képzelődésekkel foglalatokodtatja a' mi elménket, és a' mi kötelességeinkre emlékeztet bennünket. A' mi Császárunk Európának a' másik végén van; azért hadakozik, hogy ellenségeinket arra kényszerítse, hogy békéljenek meg, és a' kötések, mellyeket subscribáltak, ennekutána betsüljék meg. —

„Ezen véghetetlen távolságról egy tekintetet vetett ő Felsége a' déli armádára; előre ellátta a' következéseket, 's eszközöket vett elő, hogy a' maga bennünk helyheztetett bizodalját megmúttassa. Mi útnak indulunk, hogy a' Császár' egyik armádájának Spanyol ország' más részében történt megverettetéséért bosszút álljunk. —

„Katonák! engedelmeskedjeteK vezéreteK' szavának. A' ti bátorságtok minden akadályokon győzedelmeskedni, és minden nehézségeknek ellent állani fog. —

„BetsüljéteK meg a' személyt és tulajdont; a' déli lakosok bámúlták a' ti fenytéktartásotokat: mutassatok hasonló példát mindenütt, a' hova mentek. El fog jönni az idő, hogy a' Spanyolok, a' kik most ellenetek felfegyverkezve vannak, barátitok lesznek. Az ő igaz javok,

az idő, és a' dolgoknak megfontolása, használatos változást fognak az ő gondolkodásaikban okozni. Lehetetlen azt gondolni, hogy ők a' magok boldogságok' és függetlenségek ellenségeiknek örökké barátjaik maradjanak. —

„Mi semmi készületeinket semmivé nem tesszük; még számos magazinumainkat sem. Az *Andaluziai* lakosok jól tudják, mi módon tartják - meg azokat számunkra, és el nem felejtkeznek arról, hogy mi vissza jövünk ide, és számot fogunk tőlök kérni azokról. —

„Mi mindent hátra hagyunk magunktól, a' minek az útban vagy a' tsatázásban hasznát nem vehetjük. Az ármádának minden szükség felett való dolgoktól szabadnak kell lenni a' mozoghatásra. Erről és a' fenyítéktartásról, valamint szintén az utazásbéli rendről is, különös parancsolat fog kihirdettetni. A' ki ezen pontok között egyet áttal hág, a' törvények' keménysége szerént büntettetik - meg, a' melly végre Katona-Commissió állíttatik - fel. —

„Költ *Sevillában* Augustus 15-dikén, 1812-ben. —

„*Soult*, Dalmátziai Hertzeg.

* * *

Marschal *Marmontnak* a' *Salamankai* véres ütközetről a' hadi ministerhez Párisba küldött tudósítása e'képpen folytattatik: —,

„Minthogy az ellenségnek már most semmi oka nem lehetett, hogy a' *Tormes* jobb partján dolgozzék, 's minthogy nékem más felől a' mi északi ármádánktól a' megígértetett segítségeket elvárni böltsességnek lenni látszott: arra határoztam magamat, hogy közelébb menjek a' *Due-*

ro vizéhez, sőt hogy, ha az ellenség nyomni kezdené ármádámat, ezen vízen is által költözök, 's ennek job partján egy jó oltalmazó tanyában szálljak-meg, addig, míg a' megtámadólag való hadi munkának ideje ismét elkövetkezik. —

„Salamanka mellől Jun. 28-dikán indúlt-meg az ármáda, 's minthogy néki az ellenség egész erejével utánna indúlt: tehát Jul. 2-dikán *Thor-desillásnál*, mellyet én a' magam hadi munkám' támaszkodó pontjává választottam vala, a' *Duero* vizén is által költözött. Itt igen jó tanyázó helye van egy ármádának, és én minden készületeket megtettem vala, hogy az ellenség, ha valahogy az általjövést meg találja próbálni, telyeséggel ne boldogúlhasson. Jul. 3 dikán próbát is tett valami kevés sereggel az ellenség *Pollos* mellett, a' melly néki igen kedvező pont lehetett volna: hanem az én kiállított seregeim, és néhány ágyúlövéseim, tsak hamarjában letették véllé ezen szándékát. —

„Én azonközben még mind vártam az északi ármádától a' segítő seregeket, mellyek nékem fly visszhozozott és közönséges módon megígértettek vala (*): azonban önnön találmányosságom által is iparkodtam nevelni tsatázó erőmet. Nékem sokkal kevesebb lovasságom vólt, mint az ellenségnek. Az Anglusok' lovassága a' Német

---

(*) Erre ilyen jegyzést teszen a' *Monitör*: Ezen seregek, mellyek valósággal útnak indítottak vala, tsak az ütközet után, és a' *M. Marmont* ármádájának már a' hátrálásakór érkeztek-meg.

lovasokkal együtt, a' Spanyolokon kívül is majd 5000 emberekből állott: nékem alig vólt 2000. Hogy lehet ilyen mérték nélkül való szám mellett dolgozni az ellenség ellen? Miképpen lehet a' nyereséget nagyobb haszonra fordítani? Nékem lovasságom' szaporítására tsak egy módom vólt, e' t. i. hogy azokat a' lovakat elvétessem az ármádánál, mellyek ennek semmi szolgálatot nem tesznek, és olyan személyekéi, kiknek a' ló tartásra vagy jussok nintsen, vagy pedig több lovakat tartanak, mint sem a' mennyit törvény szerént tarthatnának. Én azért folyamodtam ezen kemény eszközhöz, minthogy azt az ármáda' java kívánta, 's a' hadi munkának kimenetele is attól függött. Valami *Andalusiából* jövő szállítványtól is sok lovat elvétettem, de betsú szerént és kész fizetésért. Ezen eszköz által 1000 lovat szerzettem, melly szerént már most 3000 emberekből állott a' lovasságom. Az északi ármádától való segítséget is még mind reménytettem ámbár bétélyesedés nélkül. —

„Az ármádám' 8-dik Osztálya *Asturiában* vólt Gen. *Bonnet* vezérlése alatt, hanem minthogy Leonból és Benaventéből minden seregeink kivitetek vala, tehát semmi közösülésben nem vólt a' fő ármádámmal; az északi ármádától is minden segítség nélkül vólt hagyattatva; közösülése sem vólt ezzel is, minthogy ennek vezére sem a' *Deban* hídat nem tsináltatott, mint megígérte vólt, sem vígyázó csoportokat nem küldött oda. Már munitziója sem vólt az említett osztálynak elég-séges, 's nem tudta, honnét szerezzon. E' képpen naponként terhesebbé lehetett vólna az állapotja, ha az ellenség által keményen nyomá-

tott volna; 's a' közelgető nagy dolgokban se részesülhetett volna a' fő tábortól illy meszsire elszakadva. Gen. *Bonnet* tehát így gondolkozván, hogy ha az ellenség elleut találna állani, sokkal könnyebb leszen azon tartományba ismét bémenni, mint kijönni, tehát kijött onnét, és össze tsatolta magát *Tordesillásnál* a' fő ármádával. Ármádámnak ezen Osztállyal, 's lovasaimnak a' leirt módon lett megszaporodások, 's az északi ármádától érkezhető segítségnek bizontalan voltta, 's végtére az attól való tartás, hogy ha a' Gallitziai ellenséges sereg elő talál nyomúlni, az ellen is sereget kell küldenem, arra határoztak, hogy a' hadi munkának elkezdését ne halaszszam tovább. A' *Ducro* vizén való általmenetel az ellenség' szemei előtt igen bajos lévén, Jul. 13, 14, 15 és 16-dik napjait arra fordítottam, hogy sok féle *marschokat* tétetvén, az ellenséget megtsalhassam. Tettettem, mintha *Tórón* akarnék által menni, pedig *Tordesilláson* mentem által nagy sebességgel, és olly szerentsés voltam, hogy sorba is állíhattam seregeimet, minekelőtte az ellenséggel találkoztam volna. Jul. 17-dikén még nagy sebességgel nyomált az ellenség *Tóró* felé, melyhezképpest hirtelenséggel tsak két osztályokat állíthatott véllünk szembe: mi pedig ezeket már annyira körül szárnyaltuk vala, hogy ha vagy több vagy leg alább tsak annyi lovasságunk lett volna, mint az ellenségnek, ő itt ezen két osztályait elvesztette volna."

Itt, vagy két levelen, a' seregeknek *Salamanka* felé tett külömbkülömb fordulásait, 's itt ott történt apróbb össze tsapásait írja - le *Marschal Marmont*, Kmlúti, hogy Gen. *Clausel*

ki a' Fr. ármáda bal szárnyát vezérelte, a' Guarena bal partján az ellenséget kevés számmal lenni gondolván, arra réá ütött: de nem vólt elég népe, 's a' mi volt az is fáradt lévén, még hadi rendbe sem állította vólt seregeit, mikor az Anglusok a' dolgot eszekbe vévén, a' *Clausel* előre nyomúlt tsapatjára réá ütöttek és azt vissza nyomták. A' Fr. Dragonyos osztály ugyan elég hathatósan védelmezte a' gyalogságot, hanem Gen. *Carrie*, igen messze találván távozni, fogásra esett. Ezek történtek 18 dikban. Ezek a' környülállások és a' nagy hévség azt kívánták, hogy 19-dikben nyugodjék az ármáda; 20-dikban reggel útnak indulván, az előlmenő Frantzia sereg elfoglalta a' kezdetét azon hegylapjának, a' melly majd Salamankáig nyúlik; az ellenség is elfoglalt egy ezzel egyarányólag nyúló hegy lapájt, 's így folytatták útjokat egy más mellett *Salamanka* felé a' két ármádák, olly készülettel, hogy egymással akármelly órában megverekedhessenek. Az ellenség egy *Cantalpino* nevű falú mellett lévő halmot elébb el akart foglalni, mint a' Frantziák, de nem érhetette el célját; a' Gen. *Bonnét* osztálya megelőzte őtet. Itt, ha elég lovassága lett vólna a' Frantziáknak, össze fogdoshattak vólna 3000 hátramaradozott Anglusokat: de így, mivelhogy a' nagy számú Anglus lovasság az elmaradozott gyalogokat kardlappal a' többek után kergette, sőt azokat, a' kik tejjességgel nem mehettek, a' lovak' hátára is felvette, tsak három vagy négy százat fogdoshattak-el a' Frantziák. Ezen estve a' Frantziák a' *Torres* mellett, az Anglusok pedig ismét *San - Christoval* mellett szállottak-meg. —

Jul. 21-dikén a' F. ármáda a' *Tormesen Alba* mellett által menvén, *Alba és Salamanka* között szállott meg. Jul. 22-dikén azon iparkodtak az Anglusok, hogy a' Salamankához másfél óra távolságra lévő *Tajaresi* tanyát elfoglalhassák, a' melly végre sok sereget vontak össze. Köztök és a' Frantziák között valami magános halmok voltak, mellyek *Aropilák* nevezete alatt esmereztek. Ezek között némellyeket a' Frantziák, némellyeket pedig az Anglusok foglaltak volt-el. Dél tájban kiadattak a' Frantzia ármádánál a' fordítások eránt való rendelések, de nagy részt rendetlenül teljesítettek. —

„Az 5-dik osztály (ezek ismét a' Marsbhal *Marmont* tulajdon szavai) minekutánna a' kirendelt helyre megérkezett volna, minden ok nélkül igen kiterjesztette a' bal szárnyát. Már a' 7-dik Osztály is megérkezett volt oda, a' melly arra volt kirendeltetve, hogy amannak segítségire menjen. A' 2-dik Osztály még hátra volt. Én jól vettem eszembe, hogy melly rossz következtései lehetnek ezen rendetlenségeknek, és meghatároztam magamban, hogy haladék nélkül azoknak elhárításokra menjek, a' melly könnyű dolog is lehetett volna, azért, hogy az ellenség még semmi mozdulásokat nem tett vala. Egyszermind értésemre esett, hogy az ellenség a' maga bal szárnyáról a' jobbra seregeket küldött vala: ehez képest én is olyan rendelést tettem vala, hogy a' 3-dik és 4-dik osztályok az erdő megett vegyék arra felé útjokat, hogy ha szükségesnek lenni látom, vehessem hasznokat. Éppen ötödfél óra volt, mikor azon hegy' lapjára felérkeztem, a' mellynek elfoglalhatása felett a' két rész között való kemény verekedés nem soká elkedődött, midőn egy haubitz-gránát a' jobb karomat özszerontván a' jobb oldalomon is két nagy sebet ejtett, melly miatt a' vezérkedésben többé semmi részt nem vehettem. Az a' betses idő, mellyet arra kellett volna fordítanom, hogy seregünk' bal szárnyának állását meg igazítsam, haszon nélkül telt-el. Vezér nem lévén, fejet-

lenség, ebből rendetlenség támadott. Az idő eltelt a' nélkül, hogy az ellenség réánk támadott volna, de végezetre öt óraker arra kedvezőnek lenni látván a' környülállást, a' mi rossz rendben álló bal szárnyunkat megtámadta, melytől ugyan előbb vissza veretett, hanem azután azt ő is vissza verte. Osztályaink minden egy kézre való dolgozás, minden *methodus* nélkül veredtek. Generálisaink minden erővel iparkodtak különkülön helyre hozni az egészszéki fogyatkozást, melyet ha szintén részenként elértek is, de nem érbenék-el tökéletesen. Ágyúzókink dicsősséggel fedték-bé magokat, vitézség' tsudáit tselekedtek, és az ellenség a' mi vesztesünk mellett is véghetetlen sokaságú embert vesztett. Csak az *Arpilákra* rohant ellenséges tsapat többet hagyott ott 800 hóltaknál. Végére hátat adtak seregeink, oda hagyták a' hegy' lapájokat, 's magokat az erdő megé vissza vonták; de a' hol ismét nagy iparkodással réájok ütött az ellenség. Generális *Foy*, ki a' mi hátrálásunknak fedezésére volt kirendeltetve, hevesen megtámadtatott, de ő is mind anyiszor vissza verte az ellenséget, és osztályával egyetemben leg nagyobb dicséretet érdemel. *Alba* felé való további hátrálásunkban nem kergetett az ellenség. Egész vesztesünk valami 6000 emberre és 9 ágyúkra télt. —

„Így tevő semmivő egy szerentsétlen szempillantat hat heti gondos mesterséggel tett mozgásainkat, melyeknek már leg jobb gyümöltseivel bíztattuk magunkat. En *Burgosba* vitelem magamat sebeimnek gyógyíttatások végett, melyek nem annyira a' fájdalomért, mint inkább az által keserítenek engem, hogy ily keserves következések lett. Osztályos Generális *Fereynek Thomieresnek*, és *Desgraviersnek* halálokat sajnálhatjuk. Gen. *Bonnet*, *Clausel*, és *Menne* megsebesedtek. — Szerentsém van lenni“

„*Ragusai* Hertzeg.

Orosz Birodalom.

Moskau Sept. 17-dikén. Alig mutathatnak

a' históriák határ nélkül valóbb szerentsétlenségét, mint az, a' melly ezt a' várost érte. Senki nem tartotta magát készen annak megtörténhetéséhez, hogy *Moskau* valaha idegen kézre juthasson. Az ide való katona kormányozó egy Proklamációt adott ki Aug. 30-dikán, melly által a' lassanként terjedő félelmet az által a' biztatás által akarta elszélesíteni, hogy a' birodalom' első városának védelmeztetésére minden féle eszközök meg fognának vétettetni. A' félelmesek ellen kemény eszközök vétettek elő, a' mellyek leg keservesebben érdekelték minden nemzetbeli itt lévő idegeneket. A' Kormányzó Gróf *Rostopschin* azzal is biztatta a' lakosokat, hogy, a' valamelly véletlenül bétsapható ellenséges sereg ellen, leg hathatosabban védelmeztetni fogná a' várost, midőn végezetre egyszeriben elterjede a' rettenetes nap előtt az a' hír, hogy a' Frantzia nagy armáda nagy sebességgel közelít a' város felé. Most kezdődött már el a' példa nélkül való scéna. Magának a' Kormányzónak parancsolatjára Sept. 14-dikén, a' *Börse* (kereskedők' tanátszáza) a' *Bazar* (az a' piatz, a' melly az Ázsia és Európa között való lerakodás' közönséges piatzának tartatik) meggyújtattak. A' Frantzia armáda béeérkezvén, mindelt elkövetett, hogy a' tüzet mególthassa; több mint 100 gyújtogatók megfogattattak és katonai módon megölettettek: de minden iparkodást semmivé tett a' tegnap támadott nagy szél, és az, hogy az Oroszok minden tűzöltő készületeket elvittek vagy semmivé tették. Egész lángtenger borította - el a' többire fábol épült várost. Templomok, paloták, magazinumok, 's minden kereskedő boltok hamuvá lettek. Sok ezer sebes vagy beteg katonák is özsze égtek. —

„A' Frantzia szélső vígyázók 20 *Werste* (3 mérföld) távolságra állottak ekkor *Warschaun* tal *Kazán* felé, a' melly felé az Orosz armáda útját vette. A' Petersburg felé menő útra is indultak Frantzia seregek, a' melly felé nem ment Orosz armáda.“